

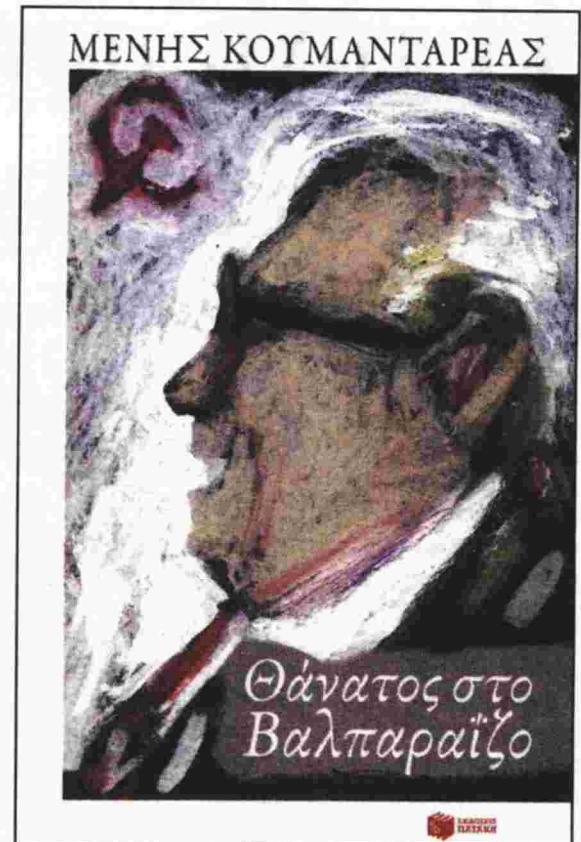
Οι τελευταίες μέρες του Χόνεκερ

Ξενοφών Μπρουντζάκης

Μένης Κουμανταρέας
Θάνατος στο Βαλπαράιζο
Εκδόσεις: Πατάκη
Σελ.: 266

Το εκφυλισμένο και εγκληματικό καθεστώς της σοβιετικής διακυβέρνησης έχει κατακρημνιστεί στην πραγματικότητα με πολιτικούς όρους – αλλά και ψυχολογικούς στη συνείδηση της ανθρωπότητας. Ένας από τους πιο διαβόητους και σκληροπυρηνικούς ηγέτες του «υπαρκτού σοσιαλισμού», ο Έριχ Χόνεκερ της Ανατολικής Γερμανίας, αυτοεξορίζεται στη Χιλή, όπου χτυπημένος από τον καρκίνο αποβιώνει. Στη διάρκεια της εκεί παραμονής του – σύμφωνα με τη μυθιστορηματική ανάπλαση των τελευταίων ημερών του βίου του από τον Μένη Κουμανταρέα – γνωρίζεται με έναν Έλληνα ψυχίατρο, που εργάζεται με σύμβαση σε ένα νοσοκομείο του Σαντιάγο. Παράλληλα, ζει στη βίλα ενός αμφιλεγόμενου συμπατριώτη του και βρίσκεται υπό το καθεστώς της σαγήνης που του ασκεί μια εταίρα. Μέσα από την υπαρξιακή αφήγηση ενός πρώην ισχυρότατου ιστορικού πρόσωπου, του Χόνεκερ, στον νεαρό – αριστερό – Έλληνα ψυχίατρο, το μυθιστόρημα φιλοδοξεί να αναδείξει την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης εσωτερικότητας σε συνδυασμό με τις πολιτικές σκοπιμότητες μέσα από τις οποίες εκφράζεται. Κάθε ανθρώπινη κατάσταση έχει ενδιαφέρον έτσι κι αλλιώς – πόσω μάλλον μιας τέτοιας κλίμακας, όπου απαιτούνται λεπτοί πολιτικοί, ιστορικοί και ψυχολογικοί χειρισμοί. Η «ευαίσθητη» πλευρά προσέγγισης ενός συγγραφικού δικτάτορα, ο οποίος έχει εκπέσει κατά

τραγικό τρόπο, πιθανόν να υποκρύπτει τη φιλοδοξία διαχείρισης μιας ανθρώπινης παραδοξότητας, η οποία ωστόσο σε καμιά στιγμή δεν υπηρετείται με στοιχειώδεις αξιώσεις, έτσι ώστε η γενεσιουργός της ιδέα να εκφυλίζεται σ' ένα φιλόδοξο κατασκευαστικό εύρημα προς δημιουργία εντυπώσεων όπου η λογοτεχνική ματιά είναι απύσχα. Μια τόσο αμφιλεγόμενη προσωπικότητα αυξάνει κατακόρυφα τις απαιτήσεις διαπραγματεύσεώς της από την Ιστορία: πόσω μάλλον από τη λογοτεχνία. Έτσι, ο Χόνεκερ του Κουμανταρέα, εκτός από καρκίνο, πάσχει κι από έλλειψη πειστικότητας, βαθύτητας και κυνισμού. Πρόκειται για έναν άνδρα που καθόρισε τις τύχες της Ανατολικής Γερμανίας και μιας διχοτομημένης πόλης σαν το Βερολίνο. Πρόκειται για έναν άνδρα που στην ανελέητη διακυβέρνησή του μέσω της πιο τρομακτικής και ανεξέλεγκτης μυστικής υπηρεσίας, της διαβόητης Στάζι, έπλεψε τις ζωές και τις ψυχές των συμπολιτών του. Πρόκειται περί ενός βαθιά κυνικού δικτάτορα, ο οποίος δεν μπορεί να πει – όπως τον βάζει ο συγγραφέας να λέει: – «Θυμάμαι τον περίπατο στον Ιερό Βράχο. Τι ομορφιά! Όμως δεν ήξερα αν το τσουνάμι στα μάτια οφειλόταν σε συγκίνηση ή μήπως στη μόλυνση της ατμόσφαιρας. Ό,τι και να 'ταν, δεν αντικρίζει κανείς κάθε μέρα Παρθενώνες»... Αφελείς διάλογοι, αβαθείς τοποθετήσεις και επιφανειακές πολιτικές εκτιμήσεις αδυνατούν να σηκώσουν το βάρος των όποιων προθέσεων αυτής της μυθιστορηματικής αφήγησης, όπου ο Χόνεκερ φιλοτεχνείται ως γέρος, εξόριστος, αδύναμος, ταπεινωμένος και καταφρονεμένος – χτυπημένος από τον καρκίνο –,

να επιζητεί να μοιραστεί τις τελευταίες στιγμές της ζωής του με έναν Έλληνα ψυχίατρο που ηλικιακά τοποθετείται πάνω – κάτω στη γενιά του Πολυτεχνείου, η οποία ανδρώθηκε με άφθονο σοβιετικό σανό. Γενικά, ο διάλογος της μυθιστορηματικής ανάπλασης με την ιστορική πραγματικότητα δεν αποκαλύπτει μια νέα ή άγνωστη σημαντική αλήθεια που αγνοούσαμε, ούτε αναδεικνύει μια μυστική ή κρυφή πληγή της ανθρώπινης εσωτερικότητας ως ιστορικού υποκειμένου. Έτσι, μένει αναπάντητη η απορία σχετικά με την αναγκαιότητα της συνάντησης ενός τόσο ισχυρού ιστορικού προσώπου με έναν τόσο... αναμενόμενο μυθιστορηματικό Έλληνα ψυχίατρο που ανδρώθηκε υπό τα πολιτικά προστάγματα του ΚΚΕ και του Ανδρέα Παπανδρέου. Οι διάλογοι, οι τοποθετήσεις του, η μεγάλη του πτώση, η στάση του απέναντι στον επικείμενο θάνατό του δεν πείθουν ότι πρόκειται για τον ιστορικό Χόνεκερ, έναν ηγέτη που έπαιξε ενεργό ρόλο σε όλη τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου ηγεμονεύοντας αμείλικτα, αγέλαστα και απάνθρωπα.